

Õiguskantsler

Teie 11.06.2018 nr

Meie 19.06.2018 nr 6-1/180846/1802799

Vähenenud töövõimega inimeste olukorra halvenemine

Lugupeetud avaldaja

Pöördusite õiguskantsleri poole murega, et töövõimereformi rakendamisel on vähenenud töövõimega inimeste olukord halvenenud.

Kirjutasite, et nii 80% ja 90% kui ka 40% ja 50% töövõimekaoga inimesed on uues süsteemis ühtemoodi osalise töövõimega, kuigi neid ei tohiks omavahel võrrelda. Leidsite, et osalise töövõimega inimestelt ei tohiks töölkäimist nõuda. Teie hinnangul on ebaõiglane, et kõigile määratakse ühesugune töövõimetoetus ega arvestata seda, kas inimesel on tööstaaži või mitte. Samuti peate ebaõiglaseks, et töövõimetoetust, mida makstakse osale inimestest sama palju kui varem töövõimetuspensioni, ei indekseerita.

Mõistan, miks peate kirjeldatud olukorda ebaõiglaseks. Paraku on tegemist Riigikogu sotsiaalpoliitilise valikuga, mis ei välju põhiseaduse raamidest.

[Eesti Vabariigi põhiseaduse](#) § 28 lõike 2 järgi on riigil kohustus tagada inimesele töövõimetus korral abi. Abi ulatuse ja abi saamise tingimused otsustab seadusandja ehk Riigikogu. Riigikogu on nende otsuste tegemisel üsna vaba, kuna põhiseadus ei näe ette üht kindlat skeemi, kuidas peaks riik töövõimekaoga inimesi toetama. Näiteks ei pea Riigikogu tingimata arvestama inimese varasemat tööpanust ja võib anda rahalist abi ka inimese varasemast tööstaažist sõltumata. See tähendab ühtlasi, et Riigikogul on õigus kehtivat süsteemi varasemaga võrreldes ümber kujundada.

Riigikogu otsustas 2016. aasta juulist vähenenud töövõimega inimeste toetamise süsteemi ümber korraldada ning kehtestada sealjuures töövõime hindamiseks ja töövõimetoetuse suuruse arvutamiseks teistsugused alused, kui varem kehtisid.

Püsiva töövõimetus hindamise varasem süsteem ja töövõime hindamise uus kord erinevad üksteisest oluliselt. Varem hinnati protsentides inimese tervisekahjustust ja seda, mil määral ta oli võimeline oma senist tööd tegema. Nüüd mõeldakse seda, kas pikaajalise tervisekahjustusega inimesel on töövõime alles täielikult, osaliselt või puudub see üldse.

Praegu ei võeta töövõime hindamisel arvesse seda, kui suur oli inimese töövõimetus määr varem. Ka ei ole võimalik varem määratud töövõimekao protsendi põhjal ennustada, milliseks kujuneb inimese töövõime ulatus uues süsteemis. Seega, kui varem oli inimese töövõimetus määr 40%, 50%, 80% või 90%, võib tema töövõime ulatus uue korra järgi olla täielik, osaline või hoopis puuduv.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Osalise töövõimega inimesed peavad töövõimetoetuse saamiseks töötama või tööd otsima. Töötamise nõue on põhiseadusega kooskõlas, sest osalise töövõimega inimesed on osaliselt võimelised ise ülalpidamist teenima.¹

Põhiseadusvastaseks ei saa pidada ka töövõimetuspensioni ja töövõimetoetuse suuruse erinevust.²

Töövõimetuspensioni suurus sõltus varem töövõimetus määrast ja inimese pensionistaažist ehk sellest, kas ta oli töist tulu teeninud. Töövõimetoetust makstakse aga kõigile ühepalju. Töövõimetoetuse suurus sõltub vaid sellest, kas inimese töövõime on osaline või see puudub, ning mõningal määral ka sellest, kui suurt sissetulekut inimene töövõimetoetuse saamise ajal teenib.

Asjaolu, et töövõimetoetuse suurus ei sõltu enam inimese varasemast tööpanusest, ei saa pidada põhiseadusvastaseks. Tööpanusest sõltuvat töövõimetuspensioni saavatel inimestel polnud põhjust loota, et Riigikogu töövõimekaoga inimeste toetamise korda ei muuda. Teisisõnu pole riik andnud sellist lubadust, mida ta oleks murdnud ja mille rikkumist tuleks seetõttu pidada põhiseadusvastaseks.

Kuna töövõimetoetuse ja töövõimetuspensioni arvutamise alused on erinevad, võib juhtuda, et inimene saab töövõimetoetust, mis on väiksem kui tema varasem töövõimetuspension. Riigikogu on aga ette näinud soodustuse sellistele inimestele, kellel oli varem tuvastatud püsiv töövõimetus vähemalt kaheks aastaks ja kellel on ka uues süsteemis tuvastatud puuduv või osaline töövõime. Neile makstakse sama suurt töövõimetoetust, nagu nad varem said töövõimetuspensioni, juhul kui töövõimetoetuse seaduse alusel arvutatav töövõimetoetus osutuks töövõimetuspensionist väiksemaks.

Töövõimetoetust indekseeritakse igal aastal. Töövõimetoetust, mida makstakse inimestele, kes saavad töövõimetuspensioniga võrdsustatud töövõimetoetust, aga ei indekseerita, kuna vastasel juhul oleks neile makstav töövõimetoetus alati suurem võrreldes teiste töövõimetoetuse saajatega. See ei ole aga reformi eesmärk. Töövõimereformi eesmärke ja valitud lahendust selgitavaid kaalutlusi näete soovi korral [töövõimetoetuse seaduse eelnõu seletuskirjadest jm materjalidest](#).

Kui indekseeritav töövõimetoetus jõuab järele suuremat töövõimetoetust saava inimese toetusele, hakatakse ka tema töövõimetoetust indekseerima. Niisiis ei saa öelda, et indekseerimata jätmise tõttu väheneb aastate jooksul nende inimeste töövõimetoetus, kes said esialgu suuremat toetust, vaid neid koheldakse teiste töövõimetoetuse saajatega võrdselt.

Mõistan, et selline olukord tundub Teile ebaõiglane, ent siiski ei ole tegemist võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumisega. Paraku pole ka ühtki muud alust pidada neid üleminekusätteid põhiseadusvastaseks.

Loodan, et neist selgitustest on abi.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Angelika Sarapuu 693 8427; Angelika.Sarapuu@oiguskantsler.ee

¹ Vt õiguskantsleri 16.06.2017 [seisukohta](#) ja 25.11.2016 [seisukohta](#) selles küsimuses.

² Vt õiguskantsleri 17.05.2017 [seisukohta](#).